

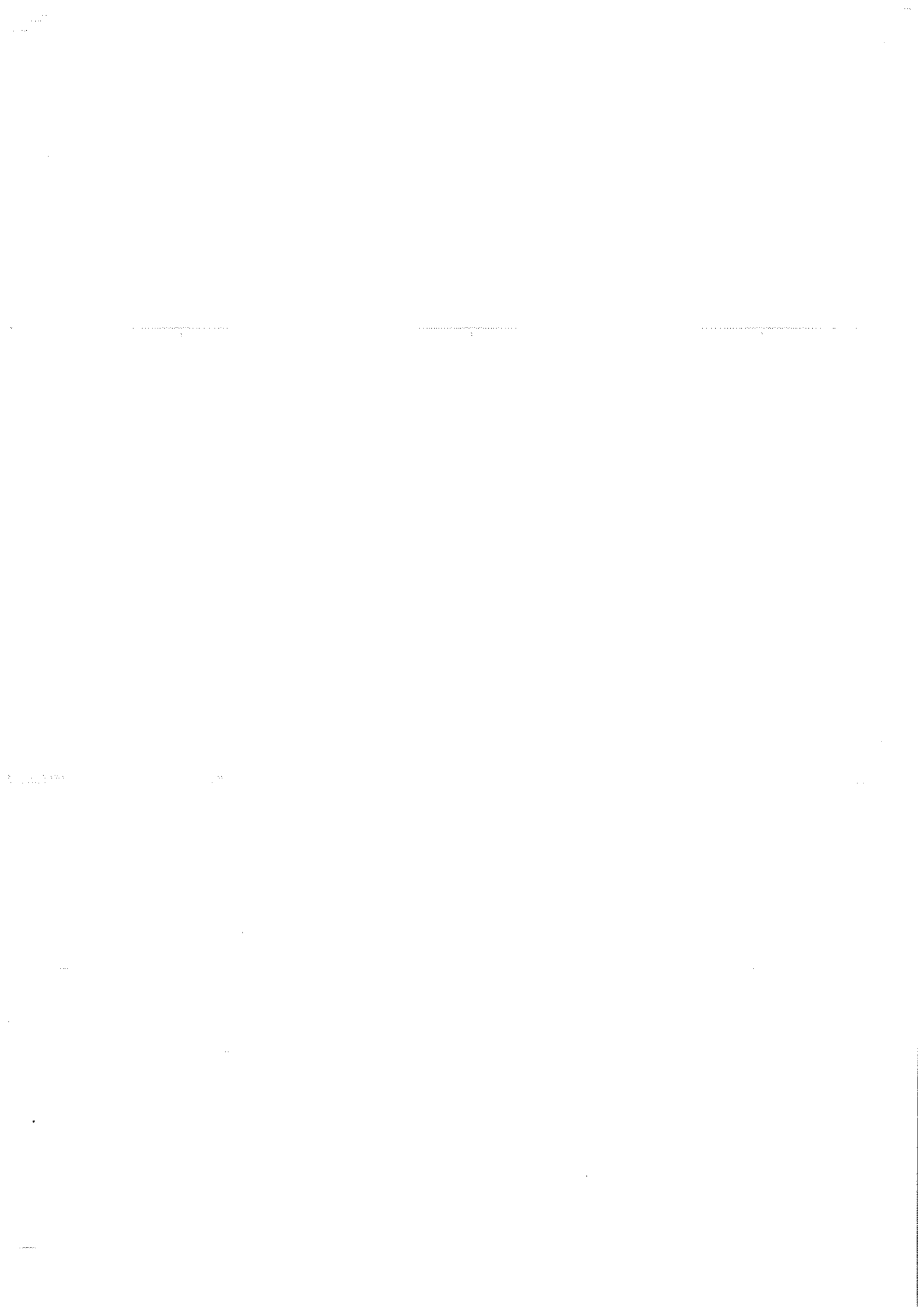
blokboek ontleden

>>

Peter van Schijndel

Kinheim

Wanneer je een zin in de vragende vorm zet, er dus een vraag van maakt, dan is het eerste woord van die zin de persoonsvorm.

Wanneer het al een vragende zin is, die begint dan met de woorden: waarom, waar, wanneer, hoe, wat of hoeveel, dan komt de persoonsvorm meteen na dat woord.

VOORBEELDEN:

- Ik fiets op straat.
Fiets ik op straat? > Fiets is dus de persoonsvorm.
- Zij spelen in de speeltuin.
Spelen zij in de speeltuin? > Spelen is dus de persoonsvorm.
- Vader heeft zijn portemonnee verloren.
Heeft vader zijn portemonnee verloren? > Heeft is dus de persoonsvorm.

Waarom *kocht* moeder een brood?
Dit is al een vragende zin. De zin begint met waarom. De persoonsvorm is dus **kocht**.

★ **OPGAVEN:**

Zet een streep onder de persoonsvorm en schrijf het hele werkwoord op achter de zin.

- De tuinman snoeit de bomen. _____
- Jan heeft een goudvis. _____
- Hun fietsen staan in de tuin. _____
- Waarom ging Marie niet naar school? _____
- Vader zette de televisie aan. _____
- De jongens kwamen te laat op school. _____
- De klas ging op schoolreis naar een speeltuin. _____
- De bokser verloor een belangrijke wedstrijd. _____
- De narcissen bloeien al in de tuin. _____
- Op een ijsbaan kun je goed schaatsen. _____
- Waarom gaan wij in augustus niet op vakantie? _____
- De regen klettert tegen de ruiten. _____
- Het kaboutertje liep achter een kruiwagen. _____

- Waarom reed de brandweerauto zo hard? _____
- De voetballer struikelde over de bal. _____
- De meester schreef een les op het bord. _____
- De kampioenen vierden feest in het dorp. _____
- De arme mensen waren toch tevreden. _____
- De burgemeester woonde in een prachtig huis. _____
- Waren die meisjes wel tevreden? _____
- Jan vond een fiets in de bosjes. _____
- Oude mensen kunnen vaak niet goed lopen. _____
- Daarom rijden ze vaak in een scootmobiel. _____
- Ze duwden die kapotte auto naar de garage. _____
- Eindelijk stonden ze voor de deur. _____
- Vol verbazing hadden de kinderen geluisterd. _____
- De supporters scholden de spelers uit. _____
- Ze speelden dan ook erg slecht. _____
- Toch mogen de mensen dat niet doen. _____
- De atleet had een heel eind gelopen. _____
- Hij was dan ook erg moe. _____

Door de persoonsvorm in het enkelvoud of het meervoud te veranderen, verandert er nog een woord. Dat woord noemen we het onderwerp.

! VOORBEELDEN:

Spelen **de jongens** op straat? Speelt **de jongen** op straat?
Je ziet dat als *spelen* verandert ook het woordje *jongens* verandert. Dat is dus het onderwerp.

Kookt **moeder** het eten? Koken **moeders** het eten?
Je ziet dat als *kookt* verandert ook *moeder* verandert. Dat is dus het onderwerp.

Reed **de auto** door het rode licht? Reden **de auto's** door het rode licht?
Je ziet dat als *reed* verandert ook het woordje *auto* verandert. Dat is dus het onderwerp.

Maar je kunt het onderwerp meestal op een wat eenvoudiger manier vinden.
In een vragende zin staat het onderwerp dikwijls vlak achter de persoonsvorm.
Wel onthouden dat de woordjes ik, jij, hij, wij en zij (enkelvoud en meervoud) altijd onderwerp zijn.

! VOORBEELDEN:

De jongens spelen op straat.	>	Spelen de jongens op straat?
Moeder kookt het eten.	>	Kookt moeder het eten?
De auto reed door het rode licht.	>	Reed de auto door het rode licht?

*** OPGAVEN:**

Zet een streep onder de **persoonsvorm** en schrijf het onderwerp op achter de zin.

De vogels vlogen naar het warme zuiden. _____

Koolmeesjes lusten graag pinda's. _____

De jagers schieten op wilde zwijnen. _____

Maait die jongen altijd het gras? _____

Het vliegtuig staat in de hangar. _____

Tekent hij altijd zo goed? _____

De bomen gaan dood door de zure regen. _____

Wat spelen die meisjes daar? _____

Tijdens de storm waaiden de pannen van het dak. _____

De kraan lekt al een poosje. _____

Waarom pestte Willy haar vriendinnetje? _____

Ze had toch niets gedaan. _____

Hij hing aan een tak boven het water. _____

De ketting viel op de grond. _____

De kralen rolden overal heen. _____

Haar broertje moest er hard om lachen. _____

Yvonne zocht ze allemaal weer op. _____

Yvonne vond het een heel werk. _____

Daarna maakte ze de ketting weer heel. _____

Voorzichtig deed ze hem om haar hals. _____

De politieagent kon heel hard lopen. _____

Hij haalde de dief al vlug in. _____

Meteen deed hij hem de handboeien om. _____

Daarna nam hij hem mee naar het bureau. _____

Hij had een fles limonade gestolen. _____

Zijn vrouw had zo'n verschrikkelijke dorst. _____

Wat zijn werkwoorden? Als je het niet weet, kijk dan op bladzijde 39.
 Het werkwoordelijk gezegde bestaat alleen uit werkwoorden;
 dus: de persoonsvorm plus alle andere werkwoorden die in de zin staan.
 Is er alleen een persoonsvorm, dan is dat ook een werkwoordelijk gezegde.

! VOORBEELDEN:

De jongen heeft lekker gezwommen.
Heeft is persoonsvorm en **gezwommen** is een werkwoord (het komt van zwemmen.)
Heeft gezwommen is het werkwoordelijk gezegde.

Vader zal morgen komen helpen.
Zal is de persoonsvorm en **komen** en **helpen** zijn werkwoorden.
Zal komen helpen is het werkwoordelijk gezegde.

De storm rukte hele bomen uit de grond.
Rukte is de persoonsvorm. Er staan verder geen werkwoorden in deze zin.
Rukte is dus ook het werkwoordelijk gezegde.

*** OPGAVEN:**

Zet een streep onder de persoonsvorm en schrijf het werkwoordelijk gezegde op achter de zin.

- De atleet wilde zijn best doen. _____
- De jongens gingen een rondje hardlopen. _____
- Zouden we die vuurpijl wel afsteken? _____
- Hij liep de honderd meter in twaalf seconden. _____
- De dokter wilde de patiënt niet helpen. _____
- Zijn burens vonden dat verschrikkelijk. _____
- Ze wilden meteen een klacht indienen. _____
- Misschien zou de dokter dan wel willen helpen. _____
- Gelukkig gebeurde dat ook. _____
- De burens hadden de buurman goed geholpen. _____
- Hij heeft zijn fiets gemaakt. _____
- Rick kan heel goed knutselen. _____
- Later zal hij wel fietsenmaker worden. _____
- Zijn zusje kan goed borduren. _____
- Ze heeft al veel mooie dingen gemaakt. _____
- Dat heb ik nog niet zo vaak gezien. _____
- Na haar werk gaat ze graag winkelen. _____
- Dan koopt ze vaak borduurgaren. _____
- Dat kan ze altijd goed gebruiken. _____
- Ze borduurt al heel lang. _____
- Heeft u dat ook gezien? _____
- Vader verfde het kippenhok groen en geel. _____
- Dat meisje heeft wel een uur gehuild. _____
- Ze moest van moeder gaan slapen. _____
- Toch wilde ze niet gaan slapen. _____
- Die rozen hebben prachtig gebloeid. _____
- We zijn gisteren naar het bos geweest. _____
- Ik vind spruitjes niet zo lekker. _____
- Toch moet ik ze van mijn vader opeten. _____

Om het lijdend voorwerp te vinden moet je wie of wat voor de zin zetten die je maakt met het werkwoordelijk gezegde en het onderwerp.

ONTHOUD: het lijdend voorwerp begint nooit met een voorzetsel. (Kijk voor voorzetsels op blz 21.)

! VOORBEELDEN:

Jan gaf zijn zusje een cadeautje.

Gaf is werkwoordelijk gezegde

Wat gaf Jan?

Een cadeautje is dus het lijdend voorwerp.

> Jan is het onderwerp.
> een cadeautje.

De agent arresteerde de dief.

Arresteerde is het werkwoordelijk gezegde

Wie arresteerde de agent?

De dief is dus het lijdend voorwerp.

> De agent is het onderwerp.
> de dief.

De dokter gaf de bedelaar een aalmoes.

Gaf is het werkwoordelijk gezegde.

Wat gaf de dokter?

Een aalmoes is dus het lijdend voorwerp.

> De dokter is het onderwerp.
> een aalmoes.

★ OPGAVEN:

Zet een streep onder het werkwoordelijk gezegde en schrijf het lijdend voorwerp op achter de zin.

Jan koopt een mooi boek.

Wij bezochten een museum.

Zij vertelde ons een verhaaltje.

De dief stal een computer.

De bezorger bracht de krant rond.

De organist zou een leuk feestje geven.

Jolly kreeg van de meester een diploma.

De vogels pikten het zaad op.

Miljoenen sprinkhanen aten de oogst op.

Johan bespeelde een oude piano.

Hij heeft de bal aan zijn vriendje gegeven.

De kinderen kregen een snoepje.

De juf gaf het meisje strafwerk.

Damian heeft voor zijn verjaardag een vlieger gekregen.

Vader zou vorige week mijn fiets al maken.

De regen vernielde de oogst van die boer.

Die grote wolf greep zijn prooi.

Mijn broertje maaide het gras.

Mijn kleine zusje zong een liedje voor oma.

Die vissers vingen een flinke vis.

De bakker heeft het brood gebakken.

Een schoenmaker repareert altijd schoenen.

De groenteboer verkoopt de mensen groente.

De tuinman heeft de tuin aangeharkt.

Jij slaat je zusje toch niet?

Mijn kleine broertje kreeg een duw.

Dat meisje gaf haar hond een nieuwe mand.

Het meewerkend voorwerp is het zinsdeel waarvoor je de woordjes aan of voor kunt zetten of ze kunt weglaten zonder dat de betekenis van de zin verandert.

Om het meewerkend voorwerp te vinden maak je een vragende zin met het werkwoordelijk gezegde, het onderwerp en het lijdend voorwerp (als dat er is).

! VOORBEELD:

Jan vertelde ons een leuk grapje.

Vertelde is werkwoordelijk gezegde

> Jan is het onderwerp.

Een leuk grapje is het lijdend voorwerp

> Antwoord: aan ons.

Aan wie vertelde Jan een leuk grapje?

Ons is dus het meewerkend voorwerp.

Je kunt voor *ons* het woordje *aan* zetten,

zonder dat de betekenis van de zin verandert

> *Jan vertelde aan ons een leuk grapje.*

Vader gaf een fiets aan zijn kinderen.

Gaf is het werkwoordelijk gezegde.

> Vader is het onderwerp.

Een fiets is het lijdend voorwerp.

Aan wie gaf vader een fiets?

> Antwoord: aan zijn kinderen.

Zijn kinderen is dus het meewerkend voorwerp.

Je kunt in de zin *aan* weglaten zonder dat

de betekenis van de zin verandert

> *Vader gaf zijn kinderen een fiets.*

Moeder schonk voor zusje een glas limonade in.

Schonk in is het werkwoordelijk gezegde (van inschenken). Moeder is het onderwerp.

Een glas limonade is het lijdend voorwerp.

Voor wie schonk moeder een glas limonade in?

> Antwoord: voor zusje.

Zusje is dus het meewerkend voorwerp.

Je kunt voor in de zin weglaten zonder dat

de betekenis van de zin verandert

> *Moeder schonk zusje een glas limonade in.*

★ OPGAVEN:

Zet een streep onder het lijdend vw. en schrijf het meew. vw. op achter de zin.

Hij leende mij zijn fiets.

De meester vertelde de klas een verhaal.

Wij gaven onze trainer een mooi cadeau.

Mijn oom verkocht zijn huis aan de bureu.

De scheidsrechter gaf de voetballer een rode kaart.

De schilder verkocht ons een schilderij.

Gaf jij hem zomaar je knuffel?

Ronald belooft hem zijn pen te geven.

Alle leerlingen zongen een lied voor de jarige.

Moeder leest de kinderen de les.

Moeder gaf mij een koekje.

Onze buurman leende vader zijn auto.

De meester gaf Mitchel strafwerk.

Opa vertelde zijn kleinzoon een leuk verhaal.

Waarom schrijft hij de directeur een brief?

Zij toonde haar vriendinnetje haar cadeaus.

De boswachter gaf Jan een prachtige vliegezwam.

Vol trots liet hij hem aan moeder zien.

De gids gaf de toeristen een landkaart.

De koningin gaf haar jongste bediende een standje.

De wedstrijdleiding overhandigde de winnaar een beker. _____
 Het gezelschap gaf de liftboy een fooi. _____
 Hij betaalde de winkelier het boek. _____
 De leerlingen gaven hun juffrouw een mooi boek. _____
 Daarna vertelde zij haar klas een verhaal. _____
 De buschauffeur gaf Sven een buskaartje. _____
 De bedelaar vroeg hem om een aalmoes. _____
 Ik vertelde die geschiedenis aan mijn ouders. _____
 De directeur maakt de toneelspeler een compliment. _____
 Die harde toeter laat hem telkens weer schrikken. _____

Gaf dat meisje jou haar enige pen? _____
 Jij moet haar dan je gum maar geven. _____
 Ik zou mijn pen nooit aan iemand uitlenen. _____
 Opgewonden vertelde hij mij zijn belevenissen. _____
 De handelaar verkocht ons een mooie auto. _____
 Tante beloofde Gerard een klein wit konijntje. _____
 Gerard moet voor het diertje dan wel een hok timmeren. _____
 Vader gaf hem daarvoor goede raad _____
 Toen lukte het hem een hok te maken. _____
 Vader gaf zijn zoon daarvoor een complimentje. _____

* Schrijf hieronder van de laatste les de volgende zinsdelen op:

onderwerp	persoonsvorm	werkwoordelijk gezegde
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Zinsdelen die we nog niet hebben gehad, dus geen werkwoordelijk gezegde, geen onderwerp, geen lijdend voorwerp en geen meewerkend voorwerp zijn, noemen we bepalingen. Voor zo'n bepaling staat heel vaak, maar niet altijd, een voorzetsel.

Een vraagzin met het werkwoordelijk gezegde, het onderwerp, het lijdend voorwerp en het meewerkend voorwerp, als die er allemaal zijn, begint dan vaak met een van de woordjes: Wanneer, waar, hoe of waarmee.

! VOORBEELDEN:

De jongen kocht gisteren een voetbal.

Kocht	>	werkwoordelijk gezegde.
De jongen	>	onderwerp.
Een voetbal	>	lijdend voorwerp.
Wanneer kocht de jongen een voetbal?	>	antwoord: gisteren.
Gisteren is een bepaling.		

Marjan waste de vaat in de keuken.

Waste	>	werkwoordelijk gezegde.
Marjan	>	onderwerp.
De vaat	>	lijdend voorwerp.
Waar waste Marjan de vaat?	>	antwoord: in de keuken.
In de keuken is een bepaling.		

De arme man lag doodziek op bed.

Lag	>	werkwoordelijk gezegde.
De arme man	>	onderwerp.
Waar lag de arme man?	>	antwoord: op bed.
Op bed is dus een bepaling.		
Hoe lag de arme man op bed?	>	antwoord: doodziek.
Doodziek is dus ook een bepaling.		

Je ziet dat er meer dan één bepaling in een zin kan voorkomen.

In een zin hoeft niet altijd een lijdend voorwerp of een meewerkend voorwerp te staan.

*** OPGAVEN:**

Schrijf alle bepalingen op achter de zin.

- Jan gaf zijn oma gisteren een cadeau. _____
- Het meisje betaalde meteen de rekening. _____
- Met oudjaar gaat vader oliebollen bakken. _____
- De mensen geven bij een ramp veel geld. _____
- Ik gaf mijn opa en doos sigaren voor zijn verjaardag. _____
- Een vreemdeling vroeg mij gisteren de weg. _____
- De boer geeft ons elk jaar een kist peren. _____
- De jarige meester krijgt volgende maand een geschenk. _____
- De agent gaf mij vorige week een bekeuring. _____
- De kanarie floot prachtig in zijn kooi. _____

- Die mensen kregen vorige week een vakantie aangeboden. _____
- Ze zijn naar Spanje gegaan. _____
- Moeder vond die reis maar vermoeiend. _____
- Die reis maakten wij in de zomer. _____
- Hun auto heeft onderweg geen pech gehad. _____
- De motor heeft een week geleden een grote beurt gehad. _____
- Ze overnachtten in een hotel. _____
- Vader gaat morgen oliebollen bakken. _____
- De bakker bakte gisteren appelflappen. _____

Je krijgt alleen een naamwoordelijk gezegde als er een van de volgende woorden in de zin staat. Zijn, worden, heten, blijven, schijnen, lijken, blijken, dunken en voorkomen.

Deze werkwoorden noemen we koppelwerkwoorden.

Het zijn er negen. Leer ze uit je hoofd:

Samen met een zelfstandig naamwoord of een bijvoeglijk naamwoord noemen we dat een naamwoordelijk gezegde.

(Kijk voor zelfstandige naamwoorden en bijvoeglijke naamwoorden op bladzijde 17 & 19)

VOORBEELDEN:

De lucht leek blauw.

Leek blauw (bijvoeglijk naamwoord)
De lucht

> is een naamwoordelijk gezegde.
> is het onderwerp.

De leeuw bleek dapper.

Bleek dapper (bijvoeglijk naamwoord)
De leeuw

> is een naamwoordelijk gezegde.
> is het onderwerp.

Het konijn leek me heel angstig.

Leek angstig (bijvoeglijk naamwoord)
De leeuw
Me
Heel

> is een naamwoordelijk gezegde.
> is het onderwerp.
> is meewerkend voorwerp.
> is een bepaling.

Mijn jongste broer wordt soldaat.

Wordt soldaat (zelfstandig naamwoord)
Mijn jongste broer

> is naamwoordelijk gezegde.
> is het onderwerp.

★ **OPGAVEN:**

Zet een streep onder het koppelwerkwoord en schrijf het naamwoordelijk gezegde op achter de zin.

In zijn jeugd was mijn vader timmerman.

Dat grote meisje leek me bang.

Tennissen schijnt mij op mooie dagen leuk.

De vakantie leek hem eindeloos.

Die geschiedenis dunkt mij onwaar.

Is dat meisje wel aardig?

Waarom is je rapport zo belangrijk?

Die som bleek helemaal fout.

Dat trillen lijkt wel een aardbeving.

Die man wordt vlug boos.

De winkelier was gisteren heel boos.

Die sommen leken me erg lastig.

Na de diefstal bleek de dief onvindbaar.

Vroeger was mijn oom metselaar.

Daarna werd hij banketbakker.

Het onweer leek ons erg.

Die ziekte bleek ernstig.

In de bossen zijn de wegen smal.

Hij was vorig jaar erg verkouden.

Die bakker werd vorig jaar groenteboer.

De politieagent was woedend.

Na dat standje bleef hij toch vriendelijk.

Jij bent wel erg nieuwsgierig.
 Nu was de agent tevreden.
 De sportploeg bleek de beste.
 Je bent pas automonteur na een examen.
 Door zijn training bleef de sportman gezond.
 Na de overstroming bleef de toestand onoverzichtelijk.
 De hulpverleners leken erg verdrietig.
 Gelukkig bleek die hulp doeltreffend.

Die verschijning leek wel een spook.
 Lijkt een bezoek aan dat museum jou interessant?
 Deze mensen lijken me gierig.
 Die weg door dat bos lijkt me eindeloos.
 De tuin van onze burens is een plaatje.
 De visser was helemaal tevreden.
 Die miljonair bleef heel eenvoudig.
 Zijn vrouw was echter hoogmoedig.
 Jouw broer lijkt me tamelijk brutaal.
 Zijn neef is monteur bij de wegenwacht.

★ Schrijf hieronder van de laatste les de volgende zinsdelen op:

lijdend voorwerp	meewerkend voorwerp	zelfst. naamw.
<hr/>	<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>	<hr/>

Zelfstandige naamwoorden zijn de namen van mensen, dieren, planten en dingen. Voor een zelfstandig naamwoord kan je altijd een van de drie lidwoorden zetten.

! VOORBEELDEN:

De **voetballer** gaf *de bal* een harde **trap**.
 Het **meisje** las een spannend **boek**.
 Een **paard** stond in *de stal*.

De schuin gedrukte woorden zijn lidwoorden en de dik gedrukte woorden zijn de zelfstandige naamwoorden.

★ OPGAVEN:

Zet een streep onder de lidwoorden en schrijf de zelfstandige naamwoorden op achter de zin.

De schilder schildert een mooi portret. _____

Er hangen nog heel wat bladeren aan de bomen. _____

Het ijs is nog niet sterk genoeg. _____

De klas ging een week op schoolreis. _____

In de vakantie gaan we een week naar zee. _____

Er waren heel wat kinderen in het zwembad. _____

De directeur opende de tentoonstelling in het museum. _____

In een stad is de burgemeester de baas. _____

Koningin Beatrix woon in een paleis. _____

In haar tuin groeien de mooiste bloemen. _____

De bok liep in het weiland. _____

De zon scheen en hij knabbelde aan het gras. _____

Tegen de avond kwam er een onweer opzetten. _____

Nadat de wolken waren weggetrokken, verscheen de maan. _____

De stralen verlichtten een natte wereld. _____

Er hingen nog regendruppels aan de boomtakken. _____

Enge gedaanten gleden door het duistere woud. _____

'Dat zijn spoken,' zeiden de mensen. _____

Maar het waren slechts gedachten in hun hoofd. _____

'Spoken bestaan niet,' zei de meester. _____

In deze boeken staan mooie verhalen. _____

Het zijn sprookjes en legenden. _____

Die verhalen komen vaak uit de riddertijd. _____

Ze zijn door de mensen doorverteld. _____

Ouders vertelden ze aan hun kinderen. _____

En die vertelden ze weer aan hun kinderen. _____

De overleveringen zijn vaak honderden jaren oud. _____

In de zomer bloeien er veel bloemen. _____

Bijen zoemen om de planten en verzamelen honing. _____

Nectar is een beter woord, want het is nog geen honing. _____

Kosmonauten reizen naar de ruimte. _____

Naar de maan en later naar de planeten. _____

Er draaien negen planeten om de zon. _____
De zon verwarmt de aarde met haar stralen. _____
Door die warmte kunnen mensen en dieren op aarde leven. _____
Ruimtereizigers verlaten met een raket de aarde. _____
Daarvoor is een sterke straalmotor nodig. _____
In de ruimte heb je geen gewicht. _____
Je zweeft door de cabine van het ruimtevaartuig. _____
Welke jongen of meisje zou dat ook niet willen? _____

Bijvoeglijke naamwoorden zeggen iets van een zelfstandig naamwoord. Ze staan ook meestal voor een zelfstandig naamwoord.

I. VOORBEELDEN:

De **oude** meester vertelde een **spannend** verhaal.
 Meester is een zelfstandig naamwoord. Het woordje **oud** vertelt iets van de meester.
 Hij is niet groot of klein, niet dik of dun maar oud. **Oud** is een bijvoeglijk naamwoord.
 Verhaal is ook een zelfstandig naamwoord. Het woordje **spannend** zegt iets van dat verhaal. Het is geen lang of saai verhaal. Nee, het is spannend.
Spannend is dus een bijvoeglijk naamwoord.

Die **grote** vrouw liep door een **smalle** straat.
 Vrouw is een zelfstandig naamwoord. Het woordje **grote** vertelt iets van die vrouw.
 Ze is niet mager of dik. Nee, ze is groot. **Groot** is dus een bijvoeglijk naamwoord.
 Straat is een zelfstandig naamwoord. **Smalle** vertelt iets over die straat. Hij is smal.
Smalle is dus een bijvoeglijk naamwoord.

In de **gouden** eeuw lieten **rijke** mensen vaak een **mooi** schilderij van zichzelf maken.
 Eeuw is een zelfstandig naamwoord. **Gouden** zegt iets van die eeuw en is dus een bijvoeglijk naamwoord.
 Mensen is een zelfstandig naamwoord. **Rijke** zegt iets van die mensen en is dus een bijvoeglijk naamwoord.
 Schilderij is een zelfstandig naamwoord.
Mooi zegt iets over dat schilderij en is dus een bijvoeglijk naamwoord.

Dat **meisje** is **ziek**.
 Meisje is een zelfstandig naamwoord. Het woordje **ziek** vertelt iets over dat meisje en is dus een bijvoeglijk naamwoord. (Je ziet dat een bijvoeglijk naamwoord niet altijd voor het zelfstandig naamwoord staat.)

★ OPGAVEN:

Zet een streep onder het zelfstandig naamwoord. en schrijf het bijvoeglijk naamwoord op achter de zin.

- De oude man kocht toch nog een nieuwe fiets. _____
- Die stille jongen kreeg een prachtig boek. _____
- In die drukke straat stonden veel nieuwe huizen. _____
- Jan fietste met een grote vaart over dat kleine bruggetje. _____
- Dat nieuwe boek in die grijze kافت is prachtig. _____
- Ik lust geen koude chocolademelk. _____
- Vader kreeg een boze brief van onze nieuwe meester. _____
- Die vervelende jongen verscheurde zijn mooie tekeningen. _____
- Er stonden rode rozen en witte lelies in die verwaarloosde tuin. _____
- In het donkere bos stonden heel wat oude dennen. _____

- Die oude man scheen angstig. _____
- Er zwom een oranje vis in die kleine vijver. _____
- Er stond een jonge meester voor de klas. _____
- Ze gingen allemaal naar het nieuwe zwembad. _____
- Er zat paarse inkt in die blauwe inktpot. _____
- Waar heeft die deftige heer gewoond? _____
- In dat grote huis met die stenen trap ervoor. _____
- Dat huis met die rode dakpannen? _____
- Ja, en met dat ronde venster boven die groene deur. _____
- Mijn moeder houdt van oude kaas. _____
- In dat donkere bos word ik bang. _____
- Die grote bomen en dat geheimzinnige geritsel, bah. _____

De ondeugende jongens hadden een groot vuur gemaakt. _____
 De oude boswachter was verschrikkelijk boos. _____
 'Daardoor kan een flinke bosbrand ontstaan,' zei hij. _____
 Dat verwaarloosde huis stort bijna in. _____
 Het lijkt wel een ruïne. _____
 Er liep een witte muis door de kamer. _____
 Onze grijze kat had hem meteen te pakken. _____
 Arm muisje, er bleef niet veel van hem over. _____
 Er liggen weer veel oude bladeren op ons nieuwe tegelpad. _____

Dat pad wordt daardoor helemaal vuil. _____
 Deze deftige heer woont in een klein dorp. _____
 Hij heeft daar een prachtige villa gekocht. _____
 Zijn tuin staat vol oude bomen en bloeiende planten. _____
 Hij is vast een gelukkig man. _____
 De beste stuurman staan aan wal. _____
 De kundige kapitein trok zich daar niets van aan. _____
 Hij stuurde zijn nieuwe schip de nauwe sluis in. _____
 Later voer het onbeschadigde schip weer verder. _____

★ Schrijf hieronder van de laatste les de volgende woordsoorten op:

lidwoorden

Voorzetsels zijn kleine woordjes die dikwijls voor een zelfstandig naamwoord staan.

Enkele voorbeelden van voorzetsels:

In, op, voor, naast, met, langs, boven, om, naar, achter, bij, aan, in, over, uit, door, onder en van.

I. VOORBEELDEN:

De regen viel **in** de sloot.

Voor het station stond een auto **naast** een fiets.

De vogel zat **op** een dikke tak.

Er ontbrak een knoop **aan** zijn jas.

★ OPGAVEN:

Schrijf de voorzetsels op achter de zin.

Er zat een kraai op ons dak. _____

Achter onze schuur zat een kat onder de kruiwagen. _____

Rick zat naast Kelly en achter Sven. _____

Op het dak van dat huis stond een grote reiger bij de schoorsteen. _____

Onder de vloer lag een grote kelder. _____

Damian liep naar buiten en ging onder de kastanjeboom zitten. _____

In de boom zat een kanarie. _____

Door de regen, die op een wolkbreuk leek, ging het uitstapje niet door. _____

Na die bui gingen we toch nog weg. _____

We gingen naar een pretpark met veel leuke attracties. _____

Die kleine kinderen lagen nog in bed. _____

Hun sloffen stonden naast hun bed op een kleedje. _____

Ze liepen op hun tenen door het stille bos. _____

Er lagen heel wat dode vissen in de sloot. _____

Ze waren door gif om het leven gekomen. _____

De zeppelin vloog boven de stad. _____

Hij zette koers naar de kerktoren. _____

Een zeppelin vliegt niet met vleugels. _____

In de herfst trekken de vogels naar het warme zuiden. _____

Na de winter komen ze weer terug. _____

Achter de school staat een oude schuur. _____

Daar hebben vroeger schapen in gezeten. _____

Nu lopen ze op de hei in Drenthe. _____

Daar hebben ze het beter naar hun zin. _____

De schaapherder loopt tussen zijn dieren. _____

Hij past op de schapen. _____

Onder de heidestruiken scharrelen kleine diertjes. _____

Tegen de avond gaan de schapen naar de schaapskooi. _____

Daar zijn ze beschermt tegen regen en kou. _____

De herder doet daar een tukje in het hooi. _____

Het water stroomde uit de oude wasmachine. _____

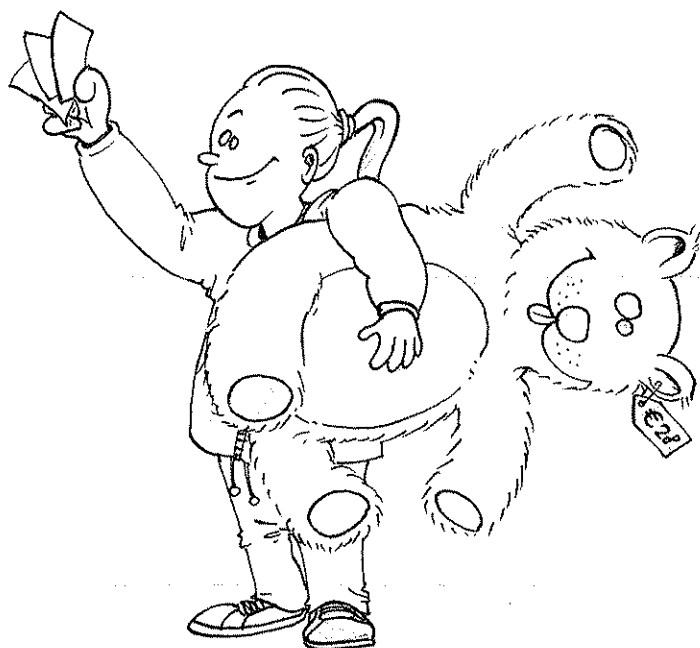
Het liep over de schone vloer en verdween in een ondiep putje. _____

Moeder kon bijna niet bij de kraan komen. _____

Met grote moeite is het haar tenslotte toch gelukt. _____
Vader zette de schuurdeur op een kleine kier. _____
Die ondeugende jongens keken nieuwsgierig naar binnen. _____
Hij maakte van oud hout en ijzer een mooie kar voor zijn zoons. _____
Een kar met een houten stuur om te sturen. _____
Aan het eind van de middag was hij klaar. _____
Hij leek wel wat op een echte racewagen. _____

* Schrijf hieronder van de laatste les de volgende woordsoorten op:

lidwoorden	zelfstandige naamwoorden	bijvoeglijke naamwoorden
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Bijwoorden vertellen iets van het gezegde, van een bijvoeglijk naamwoord of van een ander bijwoord.

! VOORBEELDEN:

Dat meisje *kleedt* zich **mooi**.

Kleedt is werkwoordelijk gezegde.

Mooi zegt iets van dat kleden. Ze kleed zich mooi aan. **Mooi** is dus een bijwoord.

Jan *schrijft* erg **lelijk**.

Schrijft is het werkwoordelijk gezegde.

Lelijk zegt iets van dat schrijven. Hij schrijft lelijk. **Lelijk** is dus een bijwoord.

Wim leest een **erg spannend** boek.

Spannend is een bijvoeglijk naamwoord. **Erg** zegt iets van spannend. Het is niet saai spannend, of gewoon spannend. Nee, het is erg spannend. **Erg** is dus een bijwoord.

Zij woont in een **heel mooi** huis.

Mooi is een bijvoeglijk naamwoord. **Heel** zegt iets van mooi. Heel is dus een bijwoord.

*** OPGAVEN:**

Zet de bijwoorden achter de zin en zet een streep onder de zelfstandig. nw.

Dat is een bijzonder nare ontdekking. _____

Het oude kasteel wordt komend jaar grondig opgeknapt. _____

Hij was heel erg ziek. _____

Wat is dat een ontzettend groot gebouw. _____

Hij heeft zijn abonnement tijdig opgezegd. _____

Hij opende een goed bewaakte rijwielstalling. _____

Dat meisje was erg vervelend. _____

Rick woont in een heel groot huis. _____

Ik wil dat boek graag hebben. _____

'Je moet zeer nauwkeurig werken,'zei de meester. _____

Dat meisje groeit erg vlug. _____

Die verse aardbeien smaken heerlijk. _____

Dat is een heel mooi schilderij. _____

In zijn nieuwe schrift schrijft Piet erg netjes. _____

Na dat ongeluk gedroeg hij zich dikwijls angstig. _____

Hij liet mij een bijzonder mooi standbeeld zien. _____

Een olifant heeft een heel grote slurf. _____

Hij heeft ook prachtig witte slagstanden. _____

Die leeuwen keken me met een erg hongerige blik aan. _____

Er dreef een ontzettend groot schip voor de kust. _____

Jan heeft een heel klein eendje gevonden. _____

Het heeft schattig kleine vleugeltjes. _____

Die jongen sprong gemakkelijk over een brede sloot. _____

De wandelclub zag angstig een donkere regenbui aankomen. _____

Ze liepen heel snel naar een grote schuur. _____

In die boom zit vaak een roodborstje. _____

Het diertje kan niet zo mooi zingen. _____

Dat doet een nachtegaal veel beter. _____

Jan heeft een bijzonder nare gewoonte.
Hij scheldt zijn broertje vaak uit.

Bij zijn afscheid kreeg de directeur een heel mooi geschenk.

Hij bedankte de gulle gevers ook hartelijk.

Binnenkort gaat hij een heel ver land bezoeken.

Hij doet altijd erg veel suiker in zijn kopje koude thee.

Je moet goed uitkijken als je oversteekt.

Deze auto heeft een bijzonder sterke motor.

Die rode bloemen ruiken geweldig lekker.

Dat kleine gewichtje weegt erg zwaar.

Alleen erg sterke mannen kunnen het optillen.

Sinterklaas had Zwarte Piet weer bij zich
met een heel grote zak.

* Schrijf hieronder van de laatste les de volgende woordsoorten:

Lidwoorden

bijvoeglijke naamwoorden

Er zijn twee soorten telwoorden. Telwoorden die vertellen hoeveel ervan zijn, de hoofdtelwoorden en telwoorden die de volgorde aangeven, de rangtelwoorden.

Voorbeelden van een aantal hoofdtelwoorden:

Één, twee, drie, tien, honderd, tweehonderd zestien, weinig, enkele, veel, alle, verscheidene, sommige, vele.

Voorbeelden van rangtelwoorden:

Eerste, tweede, derde, tiende, honderdste, tweehonderdste, middelste, laatste, onderste.

VOORBEELDEN:

Ik heb **tien** euro. **Tien** is een hoofdtelwoord.
Hij is **tiende** geworden. **Tiende** is een rangtelwoord.

Damian heeft **veel** geld. **Veel** is een hoofdtelwoord.
Kelly woont in het **middelste** huis. **Middelste** is een rangtelwoord.

OPGAVEN:

Zet de telwoorden in de juiste kolom achter de zin:

	hoofdtelw.	rangtelw.
Sven is twaalf jaar geworden.	_____	_____
Hij werd eerste bij de turnwedstrijden.	_____	_____
Vorig jaar was hij laatste.	_____	_____
Rick woont op de bovenste verdieping van deze flat.	_____	_____
Enkele vriendjes vinden dat wel erg hoog.	_____	_____
Op tien september wordt Joy acht jaar.	_____	_____
Ze won de eerste prijs met hardlopen.	_____	_____
Over het parcours deed ze twintig minuten.	_____	_____
De laatste kwam na zevenentwintig minuten aan.	_____	_____
Er deden vijftien kinderen mee.	_____	_____
Er vlogen tien vogels door de lucht.	_____	_____
De derde vogel was een eend.	_____	_____
Mijn oom heeft twee keer zijn arm gebroken.	_____	_____
Vorig jaar was de laatste keer.	_____	_____
Marjan had veel fouten in haar sommen.	_____	_____
Ik heb je nu al voor de vierde keer gewaarschuwd.	_____	_____
Er waren enkele kinderen in de tuin aan het spelen.	_____	_____
Er voeren wel vijftien schepen op het meer.	_____	_____
Deze boer heeft zeker zestig koeien.	_____	_____
Sommige koeien zijn zwart-wit gevlekt.	_____	_____
Een kubus heeft zes vlakken.	_____	_____
Veel kinderen zijn bang voor de tandarts.	_____	_____
Bij mijn opa zijn verscheidene tanden getrokken.	_____	_____
Hij zegt dat het er wel twintig zijn.	_____	_____
De voorste motorrijder keek niet goed uit.	_____	_____
Mijn oom heeft de honderdduizend gewonnen.	_____	_____
Hij had dan ook vijf loten.	_____	_____

Die hebben hem veel geld gekost.
 Hij heeft iedereen in de familie honderd euro gegeven.
 Ik was de laatste die wat kreeg.

Sommige konijnen, de albino's, zijn helemaal wit.
 Ze hebben dan twee rode ogen.
 Wij hebben verscheidene hokken met konijnen.
 Mijn vader verkoopt de dieren voor 35 euro.
 We geven alle konijnen gras en oud brood.
 Wim was de laatste bij die hardloopwedstrijd.
 Hij eindigde op de zeventiende plaats.
 Wij moeten 's avonds om negen uur naar bed.
 's Morgens loopt het wekkertje al om zeven uur af.
 Bij ons op school werken negen leerkrachten.

* Schrijf hieronder van de laatste les de volgende woordsoorten op:

bijvoeglijke naamwoorden

zelfst. nw.

bijwoorden

_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Het woord persoonlijk zegt al dat het woordjes zijn die over een persoon of over personen gaan. MAAR ze noemen niet de naam van die persoon of personen. Het vreemde alleen is dat zo'n woordje ook over een dier, een plant of een ding kan gaan.

Veel voorkomende persoonlijke voornaamwoorden zijn:

In het enkelvoud (dus één persoon): > ik, me, mij, je, jij, jou, u, hij, zij, hem, haar, het.

In het meervoud (dus meer personen): > wij, we, ons, jullie, u, zij, ze, hen, hun.

- ! **VOORBEELDEN;**
Hij geeft **haar** een boek cadeau.
Hij en *haar* zijn persoonlijke voornaamwoorden.
- Wij** gaven **hem** voorrang op dat kruispunt.
Wij en *hem* zijn persoonlijke voornaamwoorden.
- Helpen **zij u** met verhuizen?
Zij en *u* zijn een persoonlijke voornaamwoorden.

★ **OPGAVEN:**
 Schrijf de persoonlijke voornaamwoorden in de juiste kolom op achter de zin.

	enkelvoud	meervoud
Wij hebben hem gisteravond nog gezien.	_____	_____
De juf gaf ons een snoepje.	_____	_____
Gaf ze er ook een aan jou?	_____	_____
Dat deed me veel plezier.	_____	_____
Hebben jullie het haar verteld?	_____	_____
Ik vond dat een goed idee.	_____	_____
Hij was wat ziek en zij ook.	_____	_____
Jullie waren gelukkig weer beter.	_____	_____
Zij gaf haar toch de rekening?	_____	_____
Ja, ze heeft het hun gegeven.	_____	_____
Jij bent toch op gym gegaan?	_____	_____
Nee hoor, ik ben gaan voetballen.	_____	_____
Heb ik jullie gisteren in de dierentuin gezien?	_____	_____
Dat kan niet, want wij waren thuis.	_____	_____
Onze buurman lijkt me ziek.	_____	_____
Hij heeft zo'n bleek gezicht.	_____	_____
Ik heb hun die brief gegeven.	_____	_____
Heb je haar dat geheim verteld?	_____	_____
Ik zal jou een toegangskaartje geven.	_____	_____
Maar je mag het niet tegen hem zeggen.	_____	_____
Wat zijn jullie groot geworden.	_____	_____
Als je maar flink eet, gaat dat vanzelf.	_____	_____
Wij hebben hen in de bioscoop gezien.	_____	_____
Geef dat kaartje maar aan ons.	_____	_____
Je moet mij niet voor de mal houden.	_____	_____
Daar ben ik niet van gediend.	_____	_____

Ook het woord bezittelijk vertelt al dat het woordje vertelt wat iemand bezit, wat van hem of haar is. Ook hier kan het over een persoon, een dier, een plant of een ding gaan. Het bezit staat altijd achter het bezittelijk voornaamwoord.

Veel voorkomende bezittelijk voornaamwoorden zijn:

In het enkelvoud:	>	mijn, jouw, uw, je, haar, zijn
In het meervoud:	>	onze, ons, uw, je, jullie, hun

! VOORBEELDEN;

Mijn boek ligt op **haar** stoel.

Mijn en **haar** zijn bezittelijke voornaamwoorden.

Achter mijn staat <i>boek</i> .	Dat boek is van mij	>	in <i>mijn</i> bezit.
Achter haar staat <i>stoel</i> .	Die stoel is van haar	>	het is <i>haar</i> bezit.

Zijn portemonnee ligt op **onze** tafel.

Zijn en **onze** zijn bezittelijke voornaamwoorden.

Achter zijn staat <i>portemonnee</i> . Die portemonnee is van hem	>	het is <i>zijn</i> bezit.
Achter onze staat <i>tafel</i> . Die tafel is van ons	>	het is <i>ons</i> bezit.

*** OPGAVEN:**

Schrijf de bezittelijke voornaamwoorden in de juiste kolom achter de zin op:

	enkelvoud	meervoud
Zijn oma heeft een mooi huis.	_____	_____
Haar tante heeft mijn jurk gemaakt.	_____	_____
Onze auto is pas nieuw.	_____	_____
Mijn rapport liet ik aan zijn ouders zien.	_____	_____
Uw fiets is al heel oud, nietwaar?	_____	_____
Zijn konijn had een mooi hok.	_____	_____
Hebben jullie ouders al een vakantie besproken?	_____	_____
Nog niet, maar dat is onze schuld,	_____	_____
want wij hebben vorig jaar hun vakantie bedorven.	_____	_____
Zijn tuintje ligt er mooi bij.	_____	_____
Je mag je fiets hier wel neerzetten.	_____	_____
Blijf met je vingers van mijn gum af.	_____	_____
Pak jij jouw gummetje maar.	_____	_____
Je gum ligt trouwens onder onze bank.	_____	_____
Aan onze eettafel kunnen acht mensen zitten.	_____	_____
Je mag je fiets hier wel neerzetten.	_____	_____
Maar pas wel op voor hun auto.	_____	_____
Ik zag dat jullie auto beschadigd is.	_____	_____
Dat heeft ons buurjongetje met zijn step gedaan.	_____	_____
Mijn vader was daar niet blij mee.	_____	_____
Dat zou ik in zijn plaats ook niet zijn.	_____	_____
Mijn grootouders wonen in een bejaardenflat.	_____	_____
Een dief heeft haar tas gestolen.	_____	_____
Onze tas hebben we gelukkig nog.	_____	_____
Zijn jullie tassen ook gestolen?	_____	_____
Nee, wij hebben onze tas nog.	_____	_____

Haar oom gaf alle kinderen een ijsje.
 Wimpie liet zijn ijsje natuurlijk weer vallen.
 In de verte zie ik onze school.
 Met zijn rode dak steekt hij overal boven uit.
 Hij ging op zijn fiets naar Delft.

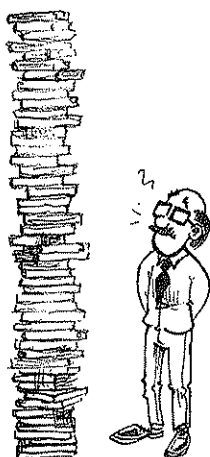
Hun club is dit jaar gepromoveerd.
 Wij zagen elkaar op zijn verjaardag.
 Ons cadeau viel bij hem erg in de smaak.
 Onze burens hadden wat moois voor ons gekocht.
 Uw zus heeft een mooie jurk besteld.
 Dat vonden haar ouders ook.
 Onze postbode is al een tijdje ziek.
 Daardoor ontvang ik mijn brieven erg laat.
 Zodra zijn ziekte over is, gaat hij de post weer bezorgen.
 Ze brachten hun zoon met onze auto naar school.

★ Schrijf hieronder van de laatste les de volgende woordsoorten op:

zelfstandige nw.

persoonlijke vnw.

<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
---	---

Vragende voornaamwoorden zijn woorden die naar mensen, dieren, planten of dingen vragen of ze vragen naar iets dat gaat gebeuren of al gebeurd is..

Ze staan vaak aan het begin van een vragende zin.

Vragende voornaamwoorden zijn: wie, wat, welk, welke, wat voor.

! VOORBEELDEN:

- Wat heb je gedaan? > Hier wordt gevraagd naar iets *wat gebeurd is*.
- Wie loopt daar op de brug? > Hier wordt gevraagd naar *een persoon*.
- Welk dier staat daar in de wei? > Hier wordt gevraagd naar de naam van *een dier*.
- Wat voor auto hebben jullie? > Hier wordt gevraagd naar *het merk* van die auto.

★ OPGAVEN:

Zet de vragende voornaamwoorden achter de zin.

- Welke fouten hebben jullie in je taal gemaakt? _____
- Wie heeft de wedstrijd gewonnen? _____
- Wie heeft zijn boeken vergeten? _____
- Wat voor frisdrank wil je hebben? _____
- Wat heb je tijdens die reis allemaal gezien? _____
- Welke sport doe je het liefst? _____
- Wie wil vandaag keeper zijn? _____
- Wat ga je na de basisschool doen? _____
- Wat voor vakantie zou je willen houden? _____
- Welke dierentuin vind je het mooist? _____

- Wat voor een vakantie hebben jullie gehad? _____
- Wie heeft die fiets gestolen? _____
- Welke fiets bedoel je? _____
- Wat heeft dat meisje beloofd? _____
- Wie heeft zijn jas vergeten? _____
- Wat voor trui ga je kopen? _____
- Welke sport wil je gaan doen? _____
- Wie van je leerkrachten vind je het aardigst? _____
- Welke planten staan in jullie tuin? _____
- Wie gaat er mee voetballen? _____

- Wat liet die goochelaar jullie zien _____
- Wie heeft de stoommachine uitgevonden? _____
- Wie heeft zijn pen laten vallen? _____
- Wat voor soort huis hebben jullie? _____
- Wie kan en leuk verhaal vertellen? _____
- Welk meisje bedoel je? _____
- Wat loopt daar in de verte? _____
- Wat hebben jullie gisteren gedaan? _____
- Wie heeft je vader gefotografeerd? _____

- Welke jongen in jouw klas vind je het aardigst? _____
- Wat heeft ons beste voetbalteam gewonnen? _____
- Welke kinderen blijven bij hem logeren? _____
- Wie heeft de grote kamer voor mij gestofzuigd? _____
- Welke prijs heeft hij gekregen? _____
- Wat voor spannende boeken lees je meestal? _____
- Welk land gaan jullie in de grote vakantie bezoeken? _____
- Wie heeft haar die rare verhaaltjes verteld? _____
- Welk beeld heeft de beroemde beeldhouwer van u gemaakt? _____
- Wat heeft de burgemeester tegen hem gezegd? ... _____
- Wie gaat vanavond naar die dure disco? _____

✱ Schrijf hieronder van de laatste les de volgende woordsoorten op:

bijv. nw.	pers. vnw.	bez. vnw.
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Aanwijzende voornaamwoorden zijn woorden die mensen, dieren, planten of dingen aanwijzen. Het zijn vaak de woordjes: dit, dat, deze, die en gindse.

! VOORBEELDEN:

Die jongen fietst altijd veel te hard.

Die is een aanwijzend voornaamwoord. Je kunt met je vinger naar die *jongen* wijzen.

Gindse heuvel is wel honderd meter hoog.

Gindse is een aanwijzend voornaamwoord. Je kunt met je vinger naar die *heuvel* wijzen.

★ OPGAVEN:

Schrijf de aanwijzende voornaamwoorden op achter de zin en zet een streep onder het zelfstandige naamwoord dat er bij hoort.

Deze boom is al heel oud. _____

Ik heb die mensen al vaak geholpen. _____

Wie heeft dat briefje geschreven? _____

In gindse tent slaapt mijn broertje. _____

Ik heb ook vaak in die tent geslapen. _____

Die man geeft veel geld aan dat goede doel. _____

Hij heeft deze week vakantie. _____

Dat bericht kwam geheel onverwacht. _____

Wie belde deze jongen op? _____

Dat plannetje heeft deze winkelier bedacht. _____

Deze auto heeft vaak pech. _____

Ik kijk vaak naar gindse kerktoren. _____

Die kerktoren is al eeuwen oud. _____

Heb je dat ongeluk ook gezien? _____

Dit boek heb ik al drie keer gelezen. _____

Die koffiemolen is van mijn oma geweest. _____

Ik heb deze trein van mijn opa gekregen. _____

Geef jij die meneer eens een hand. _____

Deze duif vliegt hier al dagen rond. _____

Zou hij van die duivenmelker zijn? _____

Dat schilderij heb ik zelf gemaakt. _____

Gindse schoorsteen wordt afgebroken. _____

Ik heb dit verhaal vorig jaar al geschreven. _____

Jij vindt dat verhaal toch ook mooi? _____

Wij gaan morgen naar die nieuwe film. _____

Zijn deze appels erg lekker? _____

Welke sommen moeten die leerlingen maken? _____

Dit boek ziet er slordig uit met die ezelsoren. _____

Staan deze bomen hier al lang? _____

Deze man heeft die bomen lang geleden geplant. _____

Welke fouten heeft dat meisje gemaakt? _____
 In zijn tuin groeit dat gras veel beter. _____
 Ik kan die roeiboot in de verte nog net zien. _____
 Welke man heeft die beroemde voetballer gefeliciteerd? _____
 Die dame naast hem is zijn vrouw. _____
 Wie heeft van deze paddestoelen gegeten? _____
 Die paddestoelen in dit bos zijn allemaal eetbaar. _____
 Dat kasteel is wel heel erg mooi. _____
 Deze tuinen horen bij hun kasteel. _____
 Waarom is dit examen zo moeilijk? _____

* Schrijf hieronder van de laatste les de volgende woordsoorten:

zelfst. nw..	bez vnw.	vrg. vnw.:
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Er zijn negen koppelwerkwoorden.

Het zijn: zijn, worden, heten, blijven, schijnen, lijken, blijken, dunken en voorkomen. Een koppelwerkwoord staat nooit alleen. Er hoort altijd een bijvoeglijk naamwoord of een zelfstandig naamwoord bij. (Samen vormen ze het naamwoordelijk gezegde.)

! VOORBEELDEN:

Kees **wordt timmerman**.

Wordt timmerman is het naamwoordelijk gezegde, want **wordt** is een **koppelwerkwoord** en **timmerman** is een **zelfstandig naamwoord**.

Die stunt **bleek** erg **gevaarlijk**.

Bleek gevaarlijk is een naamwoordelijk gezegde, want **bleek** is een **koppelwerkwoord** en **gevaarlijk** is een **bijvoeglijk naamwoord**.

Hij **scheen** nogal **ongelukkig**.

Scheen ongelukkig is een naamwoordelijk gezegde, want **scheen** is een **koppelwerkwoord** en **ongelukkig** is een **bijvoeglijk naamwoord**.

LET OP:

Hij **wordt** vlug **geholpen**.

Wordt geholpen is een werkwoordelijk gezegde, want **wordt** is een **werkwoord** en **geholpen** ook. Het zijn twee werkwoorden en dat kan nooit een naamwoordelijk gezegde zijn en dan kan wordt dus ook geen koppelwerkwoord zijn.

*** OPGAVEN:**

Schrijf het koppelwerkwoord achter de zin en zet een streep onder het bijvoeglijke naamwoord of het zelfstandig naamwoord dat erbij hoort.

De spelers bleken erg zenuwachtig.

Hij wordt dit jaar vast weer kampioen.

Waarom blijft hij toch zo boos?

Marietje wordt later onderwijzeres.

De meester werd vandaag alweer kwaad.

Dat kasteel is al jaren onbewoond.

Alle jongens uit deze klas worden piloot.

Die klimtouwen bleken toch wel sterk.

Alle spelers waren aanwezig.

Mijn oom Frans is verpleger in een ziekenhuis.

Deze jongen wordt later dokter.

Na de ramp bleef de situatie gevaarlijk.

Er zijn enkele leerkrachten ziek.

Die twee kasten zijn al heel lang leeg.

Deze som lijkt me erg moeilijk.

Alle sporthelden waren tevreden.

Ondanks zijn verlies bleef Kees toch vrolijk.

Zijn grootouders zijn heel oud.

Nou, nou, wat werd die meester kwaad.

Dat plan lijkt me niet goed.

De broek van die jongen is gerafeld.

Deze naald is helemaal krom.

Wat zijn die meisjes nieuwsgierig.

Zijn lezing over Papoea's is erg leerzaam.
 Zijn broer wordt chauffeur van een minister.
 Waarom wordt die jongen soldaat?
 Veel bewoners van dat dorp bleven boos.
 Later bleek het een misverstand.
 Die geschiedenis komt mij bekend voor.
 Die storm leek wel een orkaan.

Waarnemingen van die meteorologen zijn heel belangrijk.
 Voor de uitvoering van hun toneelstuk waren
 de kinderen erg zenuwachtig.
 Na hun uitvoering was iedereen tevreden.
 Deze ouders zijn erg trots op hun kinderen..
 Het leek wel een aardbeving.
 Zoiets is toch wel angstig.
 Hij scheen heel ongerust.
 Na dat ongeluk waren zijn ouders heel verdrietig.
 Die hagelstenen waren wel erg groot.
 Na die bui werd de lucht weer blauw.

★ Schrijf hieronder van de laatste les de volgend woordsoorten op.

bezittelijk vnw.

lidwoorden.

aanwijzend vnw.

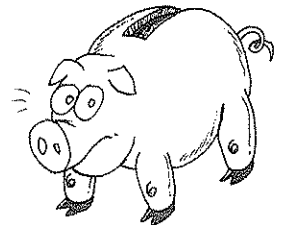
<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
---	---	---

Werkwoorden zijn woorden die veranderen als je de zin in een andere tijd zet, of waar je een van de woordjes ik, jij of je, hij, zij of het, wij, jullie, u of zij of ze voor kunt zetten.

! VOORBEELDEN:

Die grote jongen plaagt zijn zusje.	>	tegenwoordige tijd.
Die grote jongen plaagde zijn zusje.	>	verleden tijd.
Hij plaagde zijn zusje.	>	die grote jongen is een hij.
Dat varken wroette in de modder.	>	verleden tijd.
Dat varken wroet in de modder.	>	tegenwoordige tijd.
Het wroette in de modder.	>	dat varken is een het.
De koe geeft elke dag twintig liter melk.	>	tegenwoordige tijd.
De koe gaf elke dag twintig liter melk.	>	verleden tijd.
Zij gaf elke dag twintig liter melk.	>	de koe is een zij.
Oma liep nog als een kievit.	>	verleden tijd.
Oma loopt nog als een kievit.	>	tegenwoordige tijd.
Ze liep nog als een kievit.	>	Oma is een zij.
De geit heeft al gegeten.	>	tegenwoordige tijd.
De geit had al gegeten.	>	verleden tijd.
Zij heeft al gegeten.	>	geit is een zij.
Maar er staan in deze zin twee werkwoorden .		
Heeft en gegeten (komt van eten).		
Je ziet dat in een zin meer dan één werkwoord kan voorkomen.		

*** OPGAVEN:**

Schrijf de werkwoorden op achter de zin.

De auto reed veel te hard.	_____
Die slak kroop wel erg langzaam.	_____
Sommige mensen zwemmen zelfs in de winter buiten.	_____
Jij moet je fiets nou toch eens maken.	_____
Die wilde zwijnen renden er vandoor.	_____
De beeldhouwer wilde een kunststuk maken.	_____
De kapitein zette koers naar Afrika.	_____
Onze tuinman heeft gisteren de bollen in de grond gestopt.	_____
Waarom werd jij zo boos?	_____
Wij gaan volgende week verhuizen.	_____
Kleine Jantje koopt een brood.	_____
Vader werkt in een garage.	_____
Moeder schreef mooie verhalen.	_____
Willy gaat elke dag naar school.	_____
's Avonds maakt ze haar huiswerk.	_____
Om vier uur mag ze altijd nog even buiten spelen.	_____
Ze woont in een stille straat.	_____
Er reden maar weinig auto's.	_____
Regen valt altijd naar beneden.	_____
Donkere wolken drijven door de lucht.	_____
De storm buldert om ons huis.	_____
Hij zal vast wel een paar bomen omblazen.	_____

Dat heeft hij al vaker gedaan.
 Hij woont al jaren in Amsterdam.
 Er lopen veel mensen op straat.
 Ze hebben hun paraplu opgestoken.
 Maar ze moeten hem wel goed vasthouden.
 De wind trekt hem bijna uit hun handen.
 Na een paar uur luwt de storm gelukkig.
 De zon komt weer tevoorschijn.

Nog een paar dagen en dan begint de grote vakantie.
 We hebben een leuke bestemming uitgezocht.
 We gaan naar het zonnige zuiden.
 Daar zijn we een paar jaar geleden ook geweest.
 De ons bekende camping ligt vlak aan zee.
 We moeten wel erg lang rijden.
 Onderweg slapen we in de buurt van Lyon.
 Dan hebben we het grootste stuk gehad.
 Ik verheug me er nu al op.
 Ik zie het warme zand en de blauwe zee al voor me.

★ Schrijf hieronder van de laatste les de volgende woordsoorten op:

Zelfst. nw.	bijvoeglijke nw.	persoonlijke vnw.
-------------	------------------	-------------------

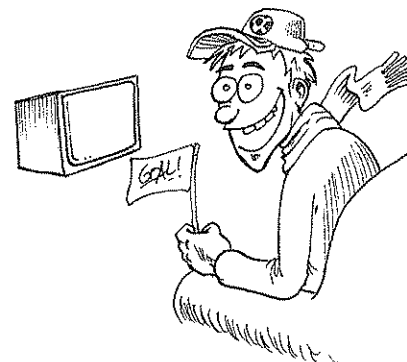
Hulpwerkwoorden kunnen alleen samen met andere werkwoorden voorkomen.
 Hulpwerkwoorden zijn: hebben, zijn, worden, zullen, moeten, kunnen, willen, mogen, laten en doen.

! VOORBEELDEN:

Wim **heeft** zijn arm *gebroken*.
Heeft is een hulpwerkwoord.
Gebroken is een werkwoord.
 Heeft gebroken is een werkwoordelijk gezegde.

Jannie **wil** dat boek *lezen*.
Wil is een hulpwerkwoord.
Lezen is een werkwoord.
 Wil lezen is een werkwoordelijk gezegde.

Frans **moet** die tekening nog *kleuren*.
Moet is een hulpwerkwoord.
Kleuren is een werkwoord.
 Moet kleuren is een werkwoordelijk gezegde.

★ OPGAVEN:

Zet de hulpwerkwoorden en de andere werkwoorden in de juiste kolom achter de zin:

	hulpwerkwoorden	werkwoorden
Joep is op zijn achterhoofd gevallen.	_____	_____
Zijn fiets werd vorige week gestolen.	_____	_____
Oom Gerard heeft een nieuwe televisie gekocht.	_____	_____
Dat meisje kan nog niet zwemmen.	_____	_____
Zal jij je schrift niet vergeten?	_____	_____
Hij moet zijn taalles nog maken	_____	_____
Mag ik jouw hamer even gebruiken?	_____	_____
Er zijn twee jongens in die boom geklommen.	_____	_____
We mogen niet snoepen in de klas.	_____	_____
Dat kleine meisje kan al tot twintig tellen.	_____	_____
Hij heeft een voldoende voor zijn rekenen gehad.	_____	_____
Wat zal hij daar blij mee zijn.	_____	_____
Die mensen moeten nog een heel stuk lopen.	_____	_____
Wat zijn ze oud geworden.	_____	_____
Vroeger lieten de mannen zich door de kapper scheren.	_____	_____
We mochten gisteren gaan zwemmen.	_____	_____
Er kan meer dan één werkwoord in de zin staan.	_____	_____
Ik wil zo graag een mobieltje hebben.	_____	_____
Dan kan ik ook op straat telefoneren.	_____	_____
Wat moest die jongen tegen zijn moeder zeggen?	_____	_____
Hij heeft de hond niet uitgelaten.	_____	_____
Je hebt dat woord verkeerd geschreven.	_____	_____
Dat was toch echt niet nodig geweest.	_____	_____
Nu moet je de les overmaken.	_____	_____
Hij kan heel goed tennissen.	_____	_____
Vroeger heeft hij veel gezwommen.	_____	_____

Hij kon maar niet van die snoepjes afblijven.
Die jongen heeft zijn speelgoed stuk gemaakt.
Dat is natuurlijk een domme streek geweest.
Deze mensen moeten altijd naar het bos lopen.

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

Die meisjes willen gaan korfballen.
Ze hebben er een paar keer naar gekeken.
Ze moeten natuurlijk wel vaak trainen.
Wat heb jij vandaag veel gegeten.
Je bent vast wel drie kilo aangekomen.
Ik heb me nog niet gewogen.
Die koks kunnen dit eten heel goed koken.
Dat zou ik ook wel willen leren.
Hij wilde deze beloning niet aannemen.
In dat museum kun je prehistorische dieren bekijken.

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

★ Schrijf hieronder van de laatste les de volgende woordsoorten op:

pers. vnw.

zelfst. nw.

werkwoorden

pers. vnw.	zelfst. nw.	werkwoorden
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Schrijf de zinsdelen die worden gevraagd in de kolom.

- Welke jongen leek wat moe?
- Wie heeft gisteren dat doelpunt gescoord?
- Waarom leende dat meisje deze fiets?
- Dat huis is al heel oud.
- Het is in de jaren twintig gebouwd.
- Wat heeft die bouw toen gekost?
- Wie heeft die bloemen op dat tafeltje gezet?
- Welke woorden uit deze les kon zij niet schrijven?
- Dat theater leek me erg nieuw.
- Wat heeft deze man in die vakantie gedaan?

vragend voornaamw.	aanwijzend voornaamw.	koppelwerkw.	werkw.	hulpwerkw.
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____

